

Zijn ezel naar te
u het kruis verhoort
de Schrift", en nu
Zijn „anabaptist“ is
n; de herders worden
engelaten, d.w.z.
ig van den eigena-

ie levens-voorzorg-
den ezel, heeft Ze-
„paard“ verleden
scheede. Maar de
ging zeer haastig te-
eden. Maar nu neem-
om dat aan Petrus
schen neemt Hij hen
en lang gesprek
ander zal
vaar gij niet
erst Zich zelf
ezel. Van nu aan
rden veroordeelt
verbinding van twee
niet „paard“ en de
tenis is dan ook afge-
k, zegt u? Neen, dat
voor de christelijke
ijke school, de lagen

Jezus Christus.
is in, onze goede En-
geschen sabbath al
Zaterdag gunt Hij
rijzenis te zijn. En
nschen een streep-
oekekapitein, die de-
ver, of schiet er na-
A naar B of van B
beeldige lijn passeert.
eggen, den Vrijdag
er trokken
erdag morgen uit
uit gezien, die de-
kend zijn: „menschen
Jesaja zeggen. Maar
rhoogde Christus uit
Abraham, Jesaja u-
der nationale Geschie-
lgotha tot den Koning
op de ordeningen-
kant van die stree-
elden. Hij kwam van
door (daar was Hij
lag Zijn Bethlehems-
ties Zijn plekje in de
oest. Dat plekje was
ea. En dat punt is
— als het begon te
aan, en had daarvoor
andacht, toen Hij uit
le-gekruiden paradijs
paradijs zijnde.
wordt nu ook ver-
der rust over heel
verschijnt Hij aan u
is, dan laat Hij die
Zondag is; eerd-
mas niet.

die wij deden uit be-
er uitvoerig boek
ten op den voet, en
iale Paaschboodschap
e juist haar ap-
thweek bestemde
neer dan een mak-
zijn, of zelfs maar
dan zouden we moe-
dingen meer. Over
Maria Magdalena
ingehistorie mag niet
ord: Zalig wie niet
bben (geen algemeen
an den nieuwen we-
emelvaart en weder-
togenspraak van de
n zalig, omdat zij
eten van den zelf-
r behoeven den
wijs der lichamelijke
neembaar bewijs, dat
is, ons ten goede, op
rin een binding aan
cessie is er ook in
ge-geschiedenis; nu
later gesproken in
ig tuschen den la-
den eersten na de
tuschen den laatste
ór de hemelvaart
aaltijd na de weder-
zal drinken met de
wat schatten op u

vroeger lid van het
heden zult gij met Mi-

En het is niet te veel gevraagd, als wij, met erken-
ning van het feit, dat op dit gebied nog veel onontgon-
nen terrein is, toch elkander opwekken om in de predi-
king den principieel-valschen weg te verlaten, en niet
het minst in de weken na Paschen er mee te rekenen,
dat het in de historische stoffen om die bepaalde
historie en om niets anders gaat. „Niet het
minst in de weken na Paschen“, zeiden wij; want heeft
Paschen niet aan de geschiedenis in één punt des tijds
een radicaal andere bewegingsrichting gegeven?

Ja, het is heel moeilijk, over en op Paschen goed te
preken. En wie dat vergeet, is gauw een leelijke Nurks
in den van God met licht en leven gezegenden kerke-
lijken hof. Maar, dit vooropgesteld, blijfve toch erkend,
dat de oproep, om aan het geschiedverhaal naar zijn
speciaalste bedoeling trouw te blijven, geen overbodig-
heid is. Want anders wordt die kerkelijke hof tot
kerkhof. Wat zullen wij in deze tijden van crisis nog
anders te vertellen hebben, dan dit, dat onze Koning
leefte, dat onze kerk-stichters nog „pas“ (duizend jaren
zijn als één dag) met Hem gegeten en gedronken heb-
ben, en dat wij zelf al tot den volgende maaltijd van
„morgen“ opgeroepen zijn, en dat we dus van den eenen
tot den anderen liefde-maaltijd op weg zijn?

Christus leeft — en Hij is onze eeuwige levende Goede
Herder. En Hij leeft voor heel het koninkrijk. Elke
vlucht met een fragment van het Paaschevangelië naar
een bepaald afgescheiden, ons persoonlijk zoo ver-
trouwd hoekje in den levenshof, is individualistische
oppositie tegen den Paaschkoning, die Zijn kerk
lijkenvergadert en het Rijk Gods openbaren komt.

Een auteur van den laatsten tijd heeft beweerd, dat
de uitspraak in Lucas 23:56 (op den sabbath „rusten“
zij naar het gebod, hesuchasen), feitelijk beteekent: op
den sabbath hielden zij zich stil; zij hielden op met de
officiële doodenklacht. Eerst bij zons-
ondergang, bij het begin van den sabbath hielden ze op
met het weklagen; ze dachten in den vroegen Zondag-
morgen weer er mee te beginnen. Maar juist dan komt
de Levende zelf hun tegemoet, de klacht verstomt voor
euwige.

Wij weten niet of dit goed verstaan is. Zoo ja, dan
rijgt onze opmerking inzake Thomas nog scherper
aan: hij bleef nog „in den rouw“, omdat de Meester
dood is, maar wordt nu door Christus, niet op Zaterdag,
och op Zondag „van den rouw ontheven“. Hoe
dit zij — laat de Paaschprediking weer de kerk zeggen,
dat het verboden is „den rouw in de kerk
te brengen“, dat wij allen hebben te „pauzeeren“
van den rouw, en te vervolgen met het levenslied,
op Zondag, en in alle dagen der week, en laat ons dat
nu uitbreiden over HEEL het veld, HEEL het regeer-
ingsgebied van het koninkrijk der hemelen. En laat ons
het een ieder zeggen tot het in ALLE levens-kringen
doorklinkt: wat klaagt dan een levend mensch? Een
ieder klage vanwege zijn zonde.

En bestuigen wij onzen „Paasch-ezel“, naar de
ons gegeven genade.

K. S.

Vervolgartikelen.

Het leek me niet ongeoorloofd in het nummer van
deze week speciaal aan het Paascheveest de aandacht
te wijden. Daarom veroorloof ik mij, de vervolgartikelen
even op te schorten.

K. S.

Dr J. C. Rullmann. †

Vrij onverwacht nog is Dr J. C. Rullmann heengegaan.
Ter gelegenheid van de doleantieherdenking zagen we
hem nog onder ons, en nu is hij — naar we gelooven —
opgenomen in dien met heel andere wapenen gevoerden
strijd, dien de ééne heilige algemeene kerk in geboden
te strijden heeft, tot den dag van Christus' toekomst.

Voor het leven der Gereformeerde Kerken heeft
Dr Rullmann zeer veel beteekend. Zijn nimmer „inte-
resselooze“ speurzin dwong hem, zich intensief bezig te
houden met haar verleden; en waar de feiten zelf, de
maakte feiten, in de rechtvaardiging der kerk naar haar
wettige apostolische successie uitwijzen moeten, of ze
aan den door Gods Woord gestelden regel in critieke
tijden trouw gebleven is, daar is het zeer belangrijke
feitenmateriaal, dat Rullmann bijeen gebracht en aan
het Gereformeerde volk overgeleverd heeft, van onschat-
bare waarde geweest, ter verlevendiging van het kerk-
besef. Uit den laatsten brief, dien ik van Dr Rullmann
ontving, mag ik wel deze bijzonderheid hier mededeelen,
dat hij evenals ik zelf het kerkelijk besef al meer
slinken zag; historicus als hij was, herinnerde hij mij
er aan, dat hij reeds jaren geleden op een jeugdmeeting
gezegd had, wat ik zelf onlangs in ons blad schreef,
dat de bodem, waarop wij nog het jeugdig enthousiasme
in zijn krachtig „toogdagen“-applaus zien uiten,
onder den trappelenden voet dreigt te vermolmen, als
niet alle krachten worden ingespannen, om de jeugd
zelf mobiel te houden voor de worsteling, die Kuyper
en Vonckenberg gevoerd hebben. Voorzover Rullmann
juist door zijn historische studies aan deze mobiel-
houding der gereformeerde jeugd heeft meegewerkt,
heeft hij heel ons kerkelijk leven mogen dienen.

Zijn naam als historicus was gevestigd. Ieder greep
bij den aanvang van elk nieuw jaar naar het „kerkelijk
overzicht“, dat Dr Rullmann in het Jaarboek der Gere-
formeerde Kerken placht te geven. Over het algemeen
kenmerkten die overzichten zich door de den historicus
eerende objectiviteit. Behalve zijn werken over Scheiding,
Doleantie en over den strijd voor kerkherstel, hebben
ook zijn monografieën over bekende voortrekkers of
voorgangers de algemeene aandacht gehad. De Vrije
Universiteit heeft den schrijver eershalve den doctors-
titel verleend; dat deze volkomen verdiend was, zal
ieder erkennen.

K. S.

LITERATUUR EN KUNST

Een bijzondere streek-roman.

Rudolf van Reest: Gebondenen. — Bosch
& Keuning, Baarn.

Dank zij de leer van de '80-ers in onze literatuur,
werd en wordt nog wel een boek, dat een uitge-
sproken bedoeling heeft, met wantrouwende oogen
bekeken. Daar kunst alleen geschreven moest wor-
den om de kunst, enz. omdat ze haar doel alleen
in zichzelf mocht hebben, werd elk boek, waarin
de schrijver bewust een bepaalde kwestie behan-
delde zoo, dat zijn eigen meening niet onduidelijk
naar voren kwam, afgewezen en met den vloek
van tendenz-werk beladen, uit het heilige gebied
der literatuur verbannen.

Op den duur werd het oordeel een beetje ver-
zacht. De waarde van dergelijke boeken werd
niet ontkend, en als de schrijver zijn ideeën door
de handelende personen liet verkondigen en niet
al te veel liet merken dat zij eigenlijk niet hun,
maar des schrijvers denkbeelden onder woorden
brachten, konden ze zelfs een plaatsje krijgen ach-
ter in den literairen tuin. In den tegenwoordigen
tijd maakt men, misschien ten onrechte, zich wei-
nig druk meer over den aard van een boek. De
meeste nadruk valt nu op het „hoe“, en als de
auteur zijn lezers slechts weet te boeien en inte-
ressante en actuele kwesties behandelt, kan hij
rekenen op een waardeerd oordeel. Het journa-
listieke proza van vele moderne schrijvers, dat
met karakterteekening evenveel te maken heeft als
de film, en ondanks het verbijsterende werken
met statistieken en officiële gegevens, zoo sub-
jectief is als een ingezonden stuk, wordt met in-
genomenheid begroet en als hooge kunst geprezen.

Waarom ik maar zeggen wil, dat niemand het
recht heeft het werk van Rudolf van Reest
schouderophalend voorbij te gaan onder het pre-
velen van den naam tendenz-roman. Wanneer
de schrijver ontroerd is door dat wat hij heeft er-
varen, kan deze innerlijke ontroering kunst op-
roepen. Dan zal hij er zich niet toe bepalen een
oriënteerend artikel te schrijven over den invloed
van een bepaalde leer op de psyche van een deel
van ons volk, maar zijn gevoel zal zich uitspreken
door de personen van een roman.

Op theologisch gebied is men gewend aan den
naam „ligging“ waarmee dan bedoeld wordt een
zekere reactie op de uitspraken van de belijdenis,
het leggen van een zwaar accent op een bepaald
stuk van de leer. Een boek dat een streek be-
schrijft, waar een bepaalde ligging zeer nadrukke-
lijk naar voren komt, zou men een theologischen
streekroman kunnen noemen. En zulk een boek is
„Gebondenen“ van Rudolf van Reest, die door een
eerder werk „Schapen zonder herder“ een zelfde
thema behandelde.

De plaats van handeling is het gebied van Mid-
delharnis, dat deel uitmaakt van de streek waar
een dweepziek mysticisme zijn verwoestenden in-
vloed doet gelden. En het is juist het fatale ge-
volg van de ziekelijke lijdelijkheid der bewoners,
dat den schrijver heeft gegrepen en dat hem een
boek deed schrijven vol meedoogen, maar ook vol
aanklacht. Deze mengeling van gevoelens geeft
eensdeels het boek zijn waarde, anderzijds vormt
het een zwakke zijde.

De handelende personen dreigen daardoor typen
te worden, dus personificaties van deugden of on-
deugden, en niet echt levende menschen met ge-
compliceerde karakters. Vooral een der hoofdper-
sonen, de „vrome“ Krijtje, lijdt onder de beoor-
deeling en wordt meer een wetenlooze schurk,
die bewust door ergerlijke misleiding zich opwerkt
van leurdert tot dominee, dan een beklagenswaardige
gebondene. Voor hem gebruikt de schrijver
bijna uitsluitend felle kleuren om zijn karakter te
schilderen, waardoor hij wordt de incarnatie van
het kwade dezer geestdrijverij. Slechts zelden weet
de humor den schrijver te bevrijden van een ge-
voel van afkeer. En dan is die humor nog bijtend,
waardoor ze de satire nadert, b.v. wanneer hij be-
schrijft hoe Krijtje de zuiverheid der ouwe schrie-
vers toetst aan de roode lettertjes in den titel,
waardoor hij ook zuiver remonstrantsche werken
voor degelijke oud-vaders verslijt. Bij de beschrij-
ving van dit type kan zich de auteur soms niet
bedwingen om zelf aanwijzend op te treden in
zijn werk.

Het meedoogen van den schrijver gaat uit naar
de armen van geest die zoo graag wilden gelooven,
maar aan wie gezegd wordt dat het hun niet is
weggelegd. Naar hen die meer geloof hechten aan
de woorden van een ingeleide, dan aan de uit-
spraken van Gods woord. Naar hen wier rust uit
het leven weggenomen is, die persoonlijk en in
hun gezin lijden.

In het midden van het boek staat het gezin van
Van Dijk, waarin alle nuances gevonden worden
van de bestreden leer. De vader is een man die
geen gezag heeft over zijn kinderen, de moeder
heeft moeten aanzien dat haar oudste zoon socia-
list werd, en heeft nu al haar hoop gevestigd op
den tweeden zoon. Hij wordt gevoed met de ter-

men van het volkie, spreekt al voor de knapen-
vergadering als een oud-vader, leert de onwaar-
achtigheid benutten om een testimonium van
vroomheid te verkrijgen, maar dreigt onder te
gaan op de liberale school, omdat hij geen inner-
lijke zekerheid heeft. Dat het hem niet gaat, als
vele jongeren uit het dorp, die steeds dieper weg-
zinken, omdat de lijdelijkheid der vromen hun
verbiedt hun ouderplicht na te komen, heeft hij
te danken aan 't hoofd der Christelijke school, den
„jnen meester Jelgersma. In hem wordt de echte
Calvinist geteekend, die zonder aarzeling uitkomt
voor zijn schriftuurlijk geloof, maar daardoor te
licht wordt gevonden door hen die leven niet naar
de Schrift, maar naar schrijvers. Groot is de in-
vloed niet. Hij weet slechts Harm op het goede
pad te houden en één gezin er op te brengen.
Tegenover staat de geweldige afval naar de
zijde van het ongelooft. Ook hier zou men kunnen
spreken van tendenz, maar de beschrijving van
het „geloof“ bij verschillende typen der bevolking
is zoo brandend van waarheid, zoo vol van door-
voelde realiteit, dat de lezer er door wordt aan-
gegrepen en de ontwikkeling van het drama voelt
als strikt logisch.

Het zwakke van den opzet zit alleen hierin, dat
de leidende figuren den indruk geven van bewuste
onoprechtheid, zoodat ze de lijdenden niet alleen
niet kunnen helpen, maar als binders optreden.
Op hen kan niet de naam gebondenen van toepas-
sing zijn. Maar des te beter op de door hun woor-
den en getuigenissen soms tot waanzin gebrachte
twijfelaars. Met grooten ernst en door liefde ver-
zachte bewoordingen teekent de schrijver hun
leven en lijden. Er wordt wel eens te licht ge-
schreven over bekeeringen in de christelijke lite-
ratuur, zoodat een bekeeringsgeschiedenis voor
velen al bij voorbaat beteekent een onliterair ver-
haal. Van Reest toont hier dat dit niet behoef.
In het beschrijven van het geloovig sterven van
twee personen uit het boek, bereikt hij hoogte-
punten. De bevrijding uit de benauwende greep
van dit ongelooft-fatalisme is literair gezien beslist
noodzakelijk.

Hoewel technisch de roman nog niet geheel gaaf
is, verdient hij om zijn inhoud, wijze van voor-
stelling en beschrijving veel lezers. Een streek-
roman van bijzondere beteekenis en groote docu-
mentaire waarde.

Gr.

H. S.

UIT DE HISTORIE

De eerste aanraking tusschen Groen van Prinsterer en Dr Kuyper.

Het is bekend (in zijn „Confidentie“ verhaalt hij
er zelf van) dat Dr Kuyper, tijdens zijn academie-
jaren en nog eenigen tijd daarna, min of meer
aanhanger is geweest van de moderne richting
in de Ned. Herv. Kerk. Eerst in de pastorie van
Beesd, vooral door den omgang met eenvoudige,
rechtzinnige vromen, is hij gegrepen door de ge-
reformeerde waarheid, en is hij rijp geworden
voor het bondgenootschap met Groen, dat voor
ons vaderland, en met name voor 't gereformeerde
volksdeel, van zoo onberekenbare beteekenis is
geweest.

Maar reeds vóórdien was er contact ontstaan
tusschen den jongen „modernen“ predikant en den
grijzen strijder voor onverzwakte handhaving der
belijdenis. Niet, gelijk vanzelf spreekt, op kerke-
lijk, maar op wetenschappelijk terrein. Tot den
internationaal vermaarden archivaris van het Ko-
ninklijk Huisarchief richtte Kuyper een verzoek
om voorspraak. En Groen, die altijd richtingen,
maar nooit personen bestreed, was hem ter wille,
zij het ook in anderen vorm dan Kuyper ver-
zocht had.

Onderstaande brieven, afkomstig uit de papieren
van Groen in het Rijksarchief, geven het verhaal
van deze eerste aanraking. Commentaar is over-
bodig; zij spreken voor zichzelf. Alleen zij ver-
meld dat Mr J. T. Bodel Nijenhuis, naar wien
Kuyper om inlichtingen verwees, levenslang één
van Groens trouwste vrienden is geweest. Als Lei-
denaar was hij met Kuyper, wiens vader predikant
was daar ter stede, bekend.

Hier volgen dan de brieven.

Dr Kuyper aan Groen, Warmond,
Huize Leevliet, 6 October 1864. *)

„Hoogwelgeboren Heer!

Vergun mij met een enkel woord beleefdelijk het
volgende verzoek tot U te richten.

Sinds eenigen tijd houd ik mij onledig met de uit-
gaven (sic) der werken van Joannes à Lasco, den
eersten Superintendent der Gemeente onder het Kruis
te Londen. Een dier werken, de „Epitome doctrinae
Ecclesiae Frisiae-Orientalis“, was tot dusverre alleen
in M. S. bekend. Na lang zoeken slaagde ik er ein-
delijk in de wetenschap te bekomen, dat het zich met
nog eenige andere stukken bevindt in het Kön. Ge-
heimes Archiv te Koenigsberg in Pruisen. Voor de
uitgave der werken is dit stuk onmisbaar, doch moeil-
ijker den weg aan te wijzen, om er copy van te be-
komen“.

De eenige oplossing, die in aanmerking komt, acht hij, het geschrift te laten oversturen. Maar aangezien dat waarschijnlijk op bezwaar zal stuiten, vraagt hij Groen's voorspraak. En, gaat hij dan voort.

„Werd zulks vereischt, dan zou zeker de Heer Mr Bodel Nijenhuis te Leiden U de noodige inlichtingen aangaande mijn persoon kunnen geven”.

Terstond wendde Groen zich tot Bodel Nijenhuis. Diens antwoord, een merkwaardig getuigenis omtrent den jongen Kuyper, d.d. Leiden, 9 Oct. 1864, luidde:

„Daar ik niet weet in hoever gij Dr Kuyper kent, wil ik U zeggen dat hij de Groninger prijsvraag over den invloed van I. à Lasco op de Hervorming beantwoord en omni applausu²⁾ over een jaar 2, 3, het eermetaal heeft weggedragen; dat hij eenige maanden later op een deel dier prijsvraag hier met den eersten graad Th. Dr geworden is en het oogelijn was der theol. Faculteit; en dat hij voorts zich heeft voorgesteld alle werken van à Lasco uitgeven, ja daartoe reeds een eind op weg is. Ik heb de prijsvraag zien worden; hij heeft in 20, 30 boeken bij mij bouwstoffen gezocht en gehaald.³⁾ Hij heeft zoo gewerkt in zijn studietijd, dat hij in 't midden van dien tijd een half jaar rust heeft moeten nemen. Een buitenlandsche reis heeft hem hersteld. Sinds heeft hij een veel afwerpende pastorie bekomen (wat hem goed kwam); die van Beesd, verrijkt door de goederen der voormalige Abt. Marienweerd. Doch zijne twee preeken had ik wel wat minder in den geest van vooruitgang willen hebben. Ziedaar nu den man, die, overigens, als *) de type vertoont van een Theologus consummatus, wat zijn wroeten in de kerkgeschiedenis aangaat. Daarvoor verdient hij dus, naar mijne meening, alle mogelijke hulp en geheel zijn brief is de afdruk des mans. Hij bluft op zijne wetenschap niets, maar is zeer bescheiden.

... Ik geloof dat al wat gij aan zijn verzoek kunt doen, in de beste handen gesteld wordt. Reeds heeft hij tot bijeenbrenging van zijn doel zoo binnen- als buitenslands zich geen moeite getroost (lees: gespaard. H. S.), zooals hij die hem kent, in zijn brief ziet doorschemeren”.

Na deze inlichtingen besloot Groen, Kuyper te helpen. Niet door rechtstreeksche aanvraag bij den Pruisischen archivaris, maar door middel van zijn Berlijnsche relaties steunde hij Kuyper's officiële verzoek. Deze brengt hem daarvoor als volgt, d.d. Beesd, 1 Nov. 1864, dank:

... Een gisteren ontvangen schrijven van Prof. Jacobson te Koenigsberg, gaf mij alle hoop dat de aanvraag door tusschenkomst van 's Konings gezant te Berlijn wel kans van slagen had. Het verzoekschrift daartoe heb ik dan ook heden aan Z. Exc. den Min. van Buitenz. Zaken opgezonden. ... en zoo op Uwe voorspraak Dr Kögel⁴⁾ de officiële aanvraag wilde ondersteunen, durf ik met vertrouwen den uitslag dezer vereenigde poging afwachten. ...

Dringend blijft ik mijn belang Hoog Welgeboren Heer! U aanbevelen. Voor een dorpspredikant in een stille uithoek is het uiterst moeilijk, de noodige klem aan zulk een poging bij te zetten.

Met minzame dankzegging voor de welwillendheid waarmee mijn verzoek door U werd opgenomen, en de betuiging mijner onbepaalde hoogachting, reken ik mij een eer te zijn

Uw dv. en dw. dienaar,
Dr A. KUYPER”.

De aanvraag had succes. Het stuk werd naar Holland gezonden. In 1863 stuurde Kuyper Groen een gedeeltelijken afdruk toe van zijn inmiddels verschenen uitgave „als een geringe blijk mijner erkentelijkheid voor de degelijke hulp, mij voor eenigen tijd door U verleend”. (Kuyper—Groen, Beesd, 13 Maart 1866).

H. SMITSKAMP.

- 1) Kuyper logeerde daar bij de familie van zijn vrouw.
- 2) Onder algemeene toejuiching.
- 3) B. N. was een befaamd boekenkenner, met een groote bibliotheek.
- 4) Versta: als het ware.
- 5) Dr Kögel, hofprediker te Berlijn, was van 1857—1863 Duitsch predikant te Den Haag geweest. Hij stond met Groen op zeer goeden voet.

UIT DE BUTENLANDSCHE KERKEN

Het Neo-Chiliasme in Amerika en de Scofield Bijbel.

II.

Aan het einde van ons vorig artikel noemden we reeds allerlei leerstellingen door het Neo-Chiliasme in Amerika aanvaard. Misschien is het wijs, al eer we tot critische beschouwingen overgaan, om een overzicht te leveren van heel het schema. We gaven reeds de namen der zeven dispensaties en toonden het onhoudbare aan van deze bedelingen zooals door Dr Scofield voorgesteld: n.l. dat aan elke dispensatie iets eigen is, door de respectieve namen uitgedrukt, wat niet in andere bedelingen gevonden wordt.

In nauw verband met het Chiliastisch element dat zooveel maakt van den Jood en zijne aardsche toekomst, spreekt Scofield van niet minder dan acht Verbonden. Hij noemt hen, om ze in het Engelsch op te geven, het Edenic, Adamic,

Noahic, Abrahamic, Mosaic, Palestinian, Davidic en New Covenant, of Verbond.

Onze lezers zullen enkele van die namen wel herkennen als Verbonden aanduidend waarvan ook in de Gereformeerde Theologie gesproken wordt. Ofschoon de inhoud niet dezelfde is. Met name het „Abrahamic Covenant” wordt tot de Joden beperkt, en kan b.v. voor den kinderdoop geen grond bieden. Reden waarom de Chiliasten van de V. S. als regel den doop der kinderen verwerpen, en, trots alle beweringen, meer Baptist zijn dan Gereformeerde.

Het Palestijnsch Verbond beteekent de verzekering van den terugkeer der Joden naar hun vaderlijk land, waar ze wederom een volk zullen vormen. De meeste Chiliasten stellen dezen Terugkeer voor als in ongelooft plaatsgrijpend.

Eerst wanneer „de Verlosser uit Sion komen zal” volgt de volksbekeering — „een natie op één dag”.

Deze gedachte leidt tot de opmerking dat de Neo-Chiliasten eigenlijk drie of vier Wederkomsten stellen.

Allereerst des Heilands Terugkeer in de z.g. Rapture, of de Opname der Gemeente, die afgeleid wordt uit 1 Thess. 4:16: „Want de Heere zelf zal met een geroep, met de stem des Archangels en met de bazuin Gods nederdalen, en die in Christus gestorven zijn, zullen eerst opstaan; daarna wij die levend overgebleven zijn zullen te zamen met hen opgenomen worden in de wolken, den Heere tegemoet in de lucht”, enz.

Hoewel volgens den aangehaalden tekst deze verschijning zeer hoorbaar zoowel als zichtbaar zal zijn, zijn er toch heel wat Chiliasten die gelooven in een „Secret Rapture”, eene Opname die alleen door Gods toebereid en wachtend Bruidsvolk zal worden gehoord en genoten, zonder dat anderen er iets van merken. Eerst den dag daarop zal dat volk vermist worden. Als Henoch opgenomen. Als Elia's volgelingen naar hun Meester zochten, her en der gaande, zal het hun gaan die niet behoorden tot het wachtend Bruidsvolk. Langzamerhand zal het hun in de gedachte komen wat er met die speciaal voorbereiden geschied is. ...

Direct na de Opname, 't zij dan publiek of openbaar, komt er op aarde de regeering van den Antichrist. Zeven jaren aaneen zal dit monster heerschen. De eerste helft van dat zevental in monsterverbond met Rome, en dan, de laatste drie en een half jaar vooral, zal het Jodendom vreeselijk lijden. Twee derde deel van dat volk zal worden uitgeroeid. Sommigen worden bekeerd gedurende deze „Groote Tribulatie”, om een apart Lichaam te vormen — de „Heiligen der Groote Verdrukking”.

Doch wanneer de nood op het hoogste stijgt en men tot God roept in de bange verdrukking, volgt de Tweede Verschijning des Heilands. Met Zijne Bruidsgemeente, gelijk Hij de eerste maal om haar kwam.

Ditmaal komt Hij om het Millennium op te richten — de Duizendjarige Christus' Regeering, vroeger het groote leerstuk der „Chiliasten”, in 't Grieksch uitgedrukt, of, het Latijn volgend, Millennialisten, naar Millennium — „Duizend jaren”.

Waar het onderscheid, vooral in Amerika, liep over de vraag of de Verschijning des Heilands zal plaats hebben vóór (Pre) of ná (Post) het Millennium, ontstond de tegenstelling tusschen Pre-Millennarians en Post-Millennarians.

In elk geval dus komt het Millennium, door velen met veel aantrekkelijkheid geschilderd.

Het wordt ingeluid door den Engel, in Openb. 20 genoemd, die den draak, de oude slang, grijpend, hem „bond duizend jaren”. Bij die verschijning komt „de eerste opstanding”, Openb. 20:5, die in letterlijken zin wordt genomen, wat ook geldt van de uitdrukking „de overigen der dooden werden niet weder levend, totdat de duizend jaren geëindigd waren”. Openbaring 20:11—15 wordt opgevat als uitsluitend slaande op dat laatste oordeel, dat van de goddeloozen.

Men herinnert zich den tekst boven aangehaald: „En ik zag een grooten witten troon, en dengene die daarop zat, van wiens aangezicht de aarde en de hemel wegvlood, en geene plaats is voor die gevonden. En ik zag de dooden, klein en groot, staande voor God; en de boeken werden geopend; en een ander boek werd geopend dat des levens is; en de dooden werden geoordeeld uit hetgeen in de boeken geschreven was, naar hunne werken. En de zee gaf de dooden die in haar waren; en de dood en de hel gaven de dooden die in hen waren, en zij werden geoordeeld een iegelijk naar zijne werken. En de dood en de hel werden geworpen in den pool des vuurs: dit is de tweede dood. En zoo iemand niet gevonden werd geschreven in het boek des levens, die werd geworpen in den pool des vuurs”.

Hoe iemand die deze geheele passage aandachtig leest, haar beperkt tot het oordeel der goddeloozen, kunnen we niet begrijpen. In elk geval is dit echter de volstandige opvatting der huidige Neo-Chiliasten. En daarbij voegen we als tweede opmerking aan deze gedachte toe, hoe heel deze leer van twee opstandingen, duizend jaren apart, indruischt tegen andere Schriftdeelen en — het

Getuigenis der Apostolische Belijdenis die maar van ééne, algemeene Opstanding spreekt.

Het Neo-Chiliasme is zelfs niet tevreden met twee Oordeelen. Het leert nog een derde. Matth. 25:31—46 wordt genoemd een Oordeel der Natien, niet als individueelen maar als volkeren, ten opzichte van hunne houding tegenover de Joden die gedurende het Millennium predikten. De woorden, Matth. 25:40: „En de Koning zal antwoorden: Voorwaar zeg ik u, voorzover gij dit een van deze mijne minste broeders gedaan hebt, zoo hebt gij dat mij gedaan”, wordt uitgelegd als niet slaande op Christenen in het algemeen, maar op de bovengenoemde Joden. Dit oordeel zal plaats hebben vóór het Millennium.

Dat deze enge, zoo erg beperkte, interpretatie geheel onhoudbaar is, valt elk Bijbellezer wel op. De daden b.v. die des konings toorn opwekten, zijn geene nationale handelingen, maar die van de enkelingen. En het woord „broederen” wordt nergens in Gods Woord zoo nauw beperkt. En toch wordt deze geforceerde voorstelling algemeen aanvaard door de Neo-Chiliasten. Of deze ééne misvatting niet genoeg is om heel het systeem te verwerpen?

Om nu nog even terug te keeren — het Millennium zal de Bergrede op den voorgrond doen treden als levensregel. Onder de tegenwoordige dispensatie heeft die slechts secundaire betekenis. Zelfs lezen we in Scofield's Bijbel de vreemde verklaring, dat in de Bergrede „geen straal van genade” is, noch een droppel bloeds, wat te meer bevreemdt waar Matth. 5:7 den barmhartigen verzekert: „hun zal barmhartigheid geschieden”.

Gedurende dit Millennium zullen ook de bloedige offeranden, in Ezechiël genoemd, weer hersteld worden, in letterlijken zin, doch ditmaal terugziende op wat op Golgotha geschiedde. Ook zal dan de tempel, door Ezechiël geschilderd, worden gebouwd en gebruikt. Dan wordt ook opgericht het „Nieuw Verbond”, voorspeld in Jeremia 31:31—34 — een verbond dat de Tien Stammen insluit, want het is de leer van Scofield, dat die nog steeds ergens bestaan als een aparte groep, die gevonden zal worden en met de overige Joden hereenigd. De Scofield Bijbel vindt deze groote en wonderbare gebeurtenis vermeld in de Gelijkenis van den Schat in den akker!

Gedurende dit Millennium zijn de Joden het groote centrum, waarom alles zich beweegt.

Zelfs wordt geleerd, en dat met groote besltheid, dat de Kerk des Nieuwen Testaments geheel de Bedeeling die daarin begrepen ligt, slechts een parenthese is, iets dat tusschen-in geschoven wordt. Een bijzaak als het ware. De tegenwoordige „Church” of „Kerk” was geheel verborgen voor het oog der Oud-Testamentische profeten. Paulus alleen ontving deze openbaring omtrent de Kerk.

Een van de leerstellingen die leidden tot het door ons in het eerste artikel genoemd „essentiële” onderscheid tusschen de Joden als Gods Volk, en de N. T. Gemeente. Die Gemeente wordt vergaderd, als Christus' Lichaam, door den Geestesdoop, vanaf Pinksteren tot de Eerste Opstanding. Het is op dat punt dat Bullinger met name afwijkt van de andere Neo-Chiliasten. Allen echter verwerpen de stelling, dat Gods Volk van alle eeuwen één volk is — zie Catechismus en Geref. Belijdenis.

...

We spraken in de voorgaande regelen alreeds over drie verschijningen van den Heiland, naar de voorstelling der Neo-Chiliasten.

De eerste om de Gemeente. De opname der zelve.

De tweede, met de Gemeente, om het Duizendjarig Rijk op te richten.

Een derde moet daaraan worden toegevoegd.

Aan het einde van het Millennium zal de Salva uit zijne gevangenis ontbonden worden, Openb. 20:7. „En hij zal uitgaan om de volken te verleiden” enz. „En zij zijn opgekomen op de breedte der aarde, en omringden de legerplaats der heiligen en de geliefde stad; en daar kwam vuur neder van God uit den hemel en heeft ze verslonden. En de duivel die hen verleide, werd geworpen in den pool van vuur en sulfer, alwaar het beest en de valsche profeet is; en zij zullen gepijnigd worden dag en nacht in alle eeuwigheid. En ik zag een grooten witten troon, en dengene die daarop zat, van wiens aangezicht de aarde en de hemel wegvlood”. Het is in deze woorden dat de derde Wederkomst des Heilands opgesloten ligt.

En zoo hebben we, om alles nog eens op te sommen, in het Neo-Chiliasme, zeven dispensaties, acht verbonden, drie of vier oordeelen, en drie wederkomsten. En het ééne Volk Gods gescheiden in minstens drie geheel onderscheiden groepen.

En daarenboven een legio van fijne onderscheidingen, b.v. tusschen het Koninkrijk Gods en het Koninkrijk der hemelen. Genoeg om den eenvoudigen bijbellezer het hoofd te doen duizelen, en ten minste de gedachten te verwarren.

Met name het door ons genoemde Bullingerisme ontzucht feitelijk aan de N. T. Gemeente kostelijke bijbelboeken. Ook de Psalmen. Want het boek der Psalmen is toch eigenlijk het Gezangenboek der Joden, en in de Groote Verdrukking

zullen met name van het vervolg. Ook het z.g. de tegenwoordige „Kerk” zal een Koninkrijk des Israëls zelve of gebruikt de e. En zoo zoud andere letterli. Gods in deze. Doch we zullen Het was oors. critiek te l. Amerika. Doch. verlichten als. duidelijk zijn. meer mens. waarlijk leerst. in den Scofield. Daarom we. ook indertijd. derlandsche w. Zeker zonde. schreven.

Men zij toch. het Dispensatio. Bij ons in Am. ring gesticht, o. is, helaas, het. Jan. 21, 1936. vroeger gebied.

... Een liturgisc. 100 rijk aan. schillenden ge. van hun geloc. Avondmaal ge. schillende Chri. opvattingen in. symbolische it. staan, blijkt h. mon groote be. gelijk staat me. vrijinnigen, t. Vervolgens:

Het Vrijzinn. ten voor den. heilige gebrui. in eere herste. gedachten aan. heilige betee. doet te voren. wereld is, dat. God in haar v. paret in een sc.

De onderbouw. mer arm en —. Siet, al kan m. neuring) gelij. sta”. Maar hoe. Christus' dood. Wat dien dooc.

De gedachte. in het Avonde. verschillenden. door deze han. de avondmaals. waar Jezus in. leerlingen aan. Wij, die ons. het bewustzijn. realiteit in o. Goeden Vrijda. ons geloof on. spanning van. stand is teger. moet lijden ew.

De „Christus”. het kruisdragen. niet meer. Vervolgens:

In de twee. wijn een getu. eeuwige lief. oogenblik in. bestaat altijd, die ons aan C. den, omdat h. Het brood u. moet worden. druiwen gep. vergoten. Zoo. Over dit gehe. spraken wo.

Het Woord tr. in het hoogste in. Want de „stoffe